

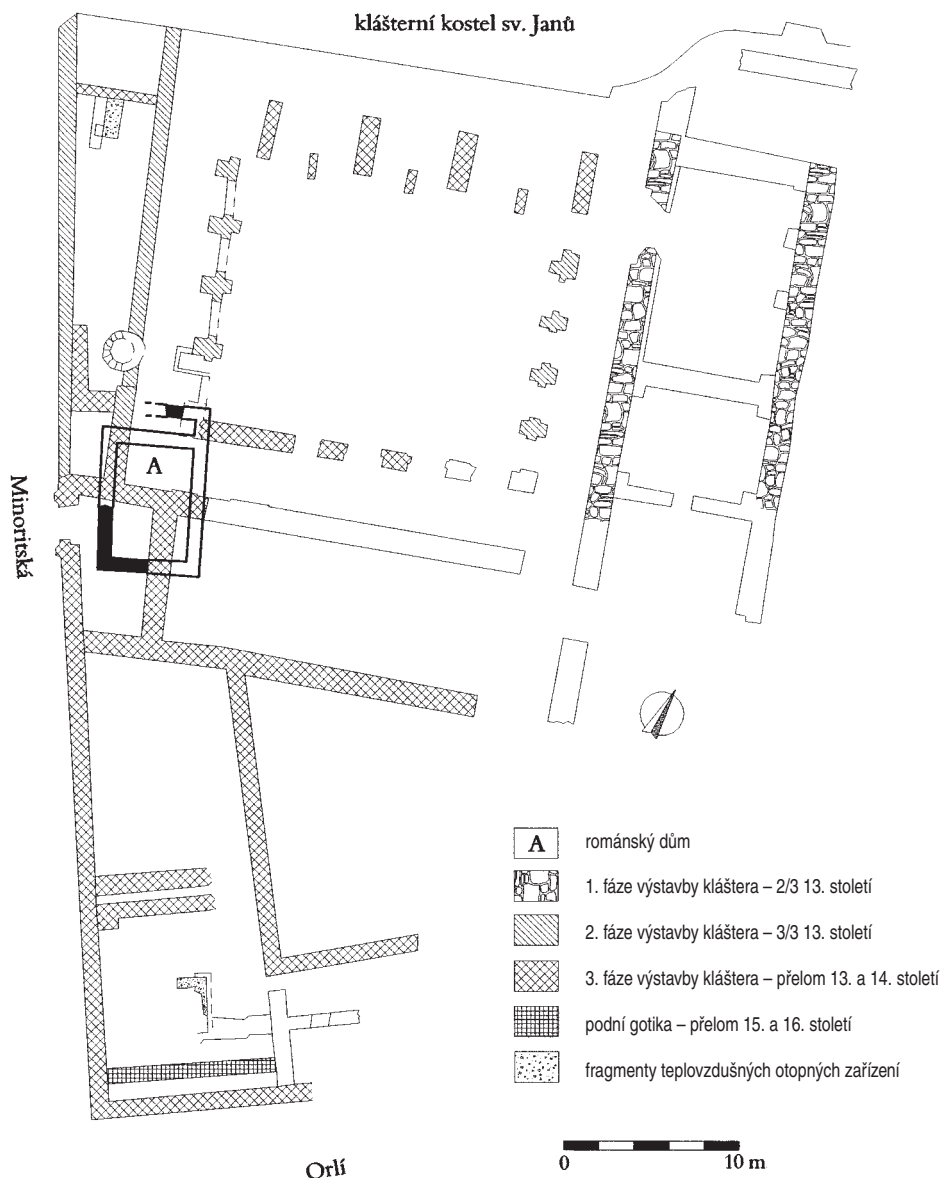
POZDNĚ ROMÁNSKÝ DŮM Z AREÁLU MINORITSKÉHO KONVENTU V BRNĚ

RUDOLF PROCHÁZKA

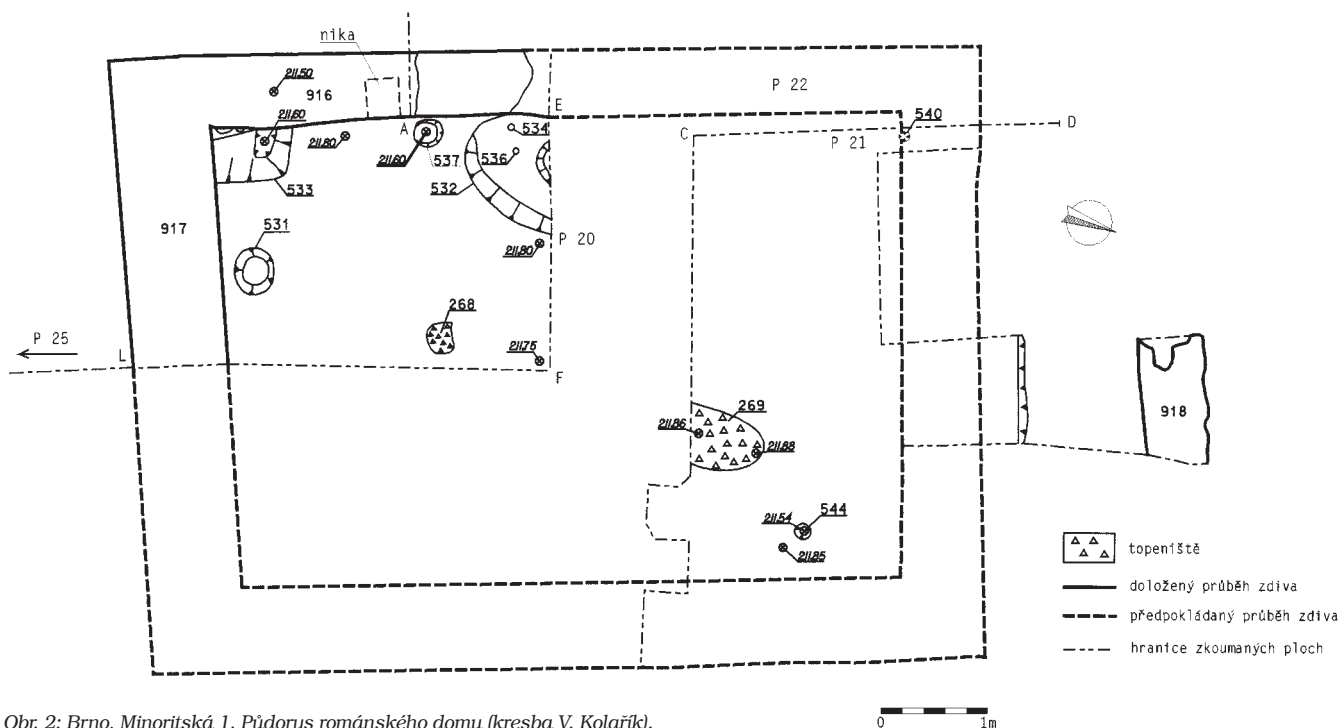
VÝZKUM OBJEKTU

V průběhu záchranného výzkumu, který byl vyvolán nedokončenou přestavbou areálu minoritského konventu na Minoritské ulici č. 1 na depozitáře Moravské galerie v letech 1987–1990, byl objeven suterén kamenného domu (k výzkumu Procházka 1989; 1999; Procházka – Loskotová 1996). Jeho zbytky zůstaly zachovány pod dlažbou ústřední chodby kláštera mezi tzv. velkou a malou kvadraturou konventní zástavby (obr. 1, 2). Objekt stál cca 1,5 m od uliční čáry, měl obdélný půdorys o světlosti 6,4 × 4,4 m při síle zdiva 0,6–0,8 m. Hloubka zapuštění proti soudobému terénu činila kolem 1,9 m, původní světlá výška od podlahy k patrně plochému stropu byla nejspíše větší. Základová spára zhruba respektovala průběh sprašového podloží. Dům nebyl odkryt celý; pro příští generace zůstala zachována jihovýchodní část. Obvodové zdivo bylo po ukončení funkce z velké části vytěženo. Západní zeď (916; číselné značení zdiva viz na obr. 2), nejlépe zachovaná do výšky 1,6 m byla vybavena odkládacím výklenkem pro svítidlo o rozměrech otvoru 34 × 38 cm a hloubce 47 cm (obr. 3, 4). Niku ukončoval střežovitý záklenek, vyzděný stejně jako špalety z nízkých cihel o rozměrech 5 × 12 × 24 cm, pojených žlutohnědou maltou. Obdobné cihly se nacházely i v zásypu. In situ se také do výšky 35–70 cm dochovala jižní obvodová zeď (917). Lomové zdivo sestávalo dle určení RNDr. Ivana Mrázka převážně z jurských vápenců mikritické facie, podstatně méně byly registrovány prvohorní metabazity a ojediněle se vyskytl i hádský vápenec z téže geologické epochy jako předešlý, v Brně zastoupený spíše až v pozdně gotických stavbách. Bohužel specialistou byly determinovány pouze vybrané vzorky, nebyla provedena plošná analýza odkrytých zdí. Západní zeď (916)

obsahovala také sporadicky rozptýlené cihly stejného typu jako ve výklenku. Vypovídací hodnota dochovaných reliktů na severní straně byla značně nižší. Tato část zkoumané plochy byla značně poničena výkopovými pracemi stavební firmy, provedenými roku 1987 před zahájením výzkumu. Především zde byl terén výrazně snížen bez archeologického dohledu takřka o 2 m; v předpokládaném místě průběhu obvodové zdi se navíc nacházela hlubší, až do sterilního sprašového podloží kopaná sonda. Jižní úsek východní zdi nebyl plošně zkoumán, v úzkém průkopu byly nicméně zjištěny zbytky zdiva, o němž nebylo možné jednoznačně rozhodnout, zda nesouvisí až se základem ambitu. Na západní straně byl předpokládán průběh severní zdi jednak přerušen zmíněným stavebním výkopem, jednak zde byl již ve středověku vytěžen stavební kámen. Ovšem v řezu P 21 pod západní stěnou východního křídla ambitu byl dokumentován zářez výkopu suterénu do sprašového podloží. Na severní straně byl ve vzdálenosti 1,1 m vně od předpokládaného průběhu obvodové zdi zjištěn rovnoběžný fragment zdiva o délce 80 cm a šířce kolem 60 cm (918), dochovaný pouze v jediné vrstvě kamenů. I jeho západní

Obr. 1: Brno, Minoritská 1. Románský dům (A) ve vztahu k nejstarší zástavbě konventu (kresba V. Kolařík).

Obr. 2: Brno, Minoritská 1. Půdorys románského domu (kresba V. Kolařík).

Obr. 3: Brno, Minoritská 1. Pohled na západní zeď domu s odkládací nikou (foto M. Havelka).

ukončení bylo recentně zničeno a východní závěr již překrývala nezkoumatelná plocha pod zdivem ambitu. Lze soudit, že jde buď o zbytek jakési obdélné předsíně, snad pro schodiště, jaký známe mezi brněnskými domy např. z nejstaršího jádra domu na náměstí Svobody č. 8 (Kováčik – Merta – Peška 2001, 37, 38) nebo spíše pozůstatek vstupní šíje. Jiný doklad vstupu se nepodařilo zjistit, teoreticky se mohl nacházet na nezkoumané východní straně, tedy směrem do hloubi městiště. Na ukončení objektu na východní straně lze soudit na základě ohraničení podlahy sprašovým hřebenem, před nímž předpokládáme později vytěžené obvodové zdivo. Souvisel již se starším výkopem 507, jehož výplň byla zjištěna i ve vyšší úrovni než podlaha domu. Od-

krytý úsek rovné podlahy, tvořený upraveným sprašovým podloží, obsahoval v jižní části dvě sloupové jámy (537, 531) s rovným dnem a o hloubce kolem 20 cm a dvě mělké prohlubně, které dle hlinitého zásypu ovšem spíše souvisejí se starším soujáním 520, které dům porušoval. Sloupové jámy mohly sloužit vzpěrám stropu. Na podlaze byla zachycena dvě topeňišť. Jižnější, rýsuující se jako skvrna vypálené hlíny o rozměrech 20 × 18 cm se nacházelo v jihozápadním kvadrantu místnosti 1,35 m od jižní a 1,40 m od západní stěny (obr. 2, stratigrafická jednotka 268). Větší topeňišť, jehož jižní část překryla mladší zeď gotické fáze kláštera, charakterizoval vypálený hliněný výmaz patrně oválného půdorysu o šířce 40 cm a o délce

nejméně 50 cm (obr. 2 : 269). Nacházel se blíže severovýchodního koutu prostory ve vzdálenosti 80 cm od západní a necelý 1 m od severní obvodové zdi. Přítomnost otopných zařízení nebyla zatím ve sklepech zděný domů středověkého Brna doložena; možnou funkcí bylo temperování suterénu.

Zkoumanou část stavby lze považovat za sklep, zapuštěný cca 2 m do starších uloženin. Je vysoce pravděpodobné, že byl plochostropý; přesnou úroveň podlahy přízemí však nelze určit.

Na podlaze ležely též dva zlomky kamenných desek z jurského krinoidového vápence (lom Brno – Stránská skála) vždy s jedním kruhovým otvorem, který vroubil plochý

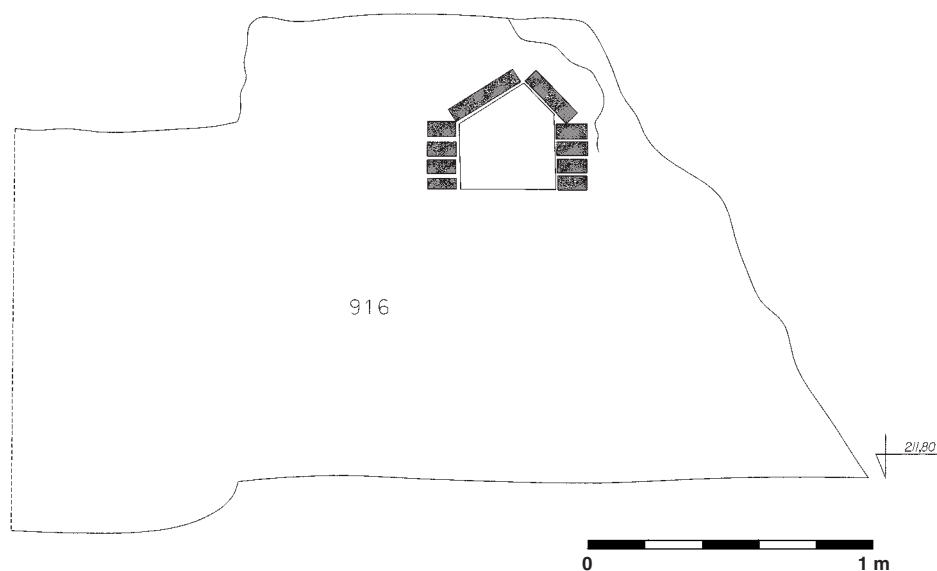
prstenec o průměru 13,5 cm vymezený vně zářezem o průřezu písmene V (obr. 5). Materiál představuje dominantní surovinu kamenických prvků středověkého Brna (např. *Mrázek 1993*, zvl. 135–142). Desky byly původně nejspíše součástí podlahy nad teplovzdušným topením a otvory sloužily k vpouštění horkého vzduchu do místnosti (keramické i kamenné desky s otvory uvádí např. *Buško 1994*, 173, obr. 23; 1997, 103, Abb. 3, 106, Abb. 7; *Möller 1994*, 5, 8, obr. 3). Bohužel dokumentován a vyzvednut byl jen jeden fragment, druhý byl předčasně zasypán stavebními dělníky a dodnes leží na podlaze objektu. Na své nynější místo se tyto předměty dostaly jako součást zásypu, jejich původní umístění není přesně známo. Zásyp sklepa sestával z více či méně prohlíněné stavební suti, obsahující četné zlomky plochých tašek, cihel, dlaždic a spíše středních kamenů, což doprovázely vesměs málo fragmentarizované zlomky keramiky (četně o průměru nad 6 cm) a zvířecí kosti. Evidentně se sem dostal materiál z povrchového smetiště, doplněný jistě souběžně při zasypávání sklepa vhažovaným odpadem i staršími intruzemi. Velké kameny byly většinou vytěženy a znovu použity. Výplň byla sice zvrstvená, rozdílly se však projevily pouze v koncentraci zlomků malty, stavební keramiky apod.; lze soudit na jednorázový zánik.

Keramické dlaždice se dochovaly převážně ve zlomech, které umožnily pouze konstatovat sílu 2,7 – 3 cm; boční stěny jsou vždy zkosené. Jediný celý exemplář má čtvercový formát o straně 11,6 cm (obr. 6 : 1). Některé zlomky nesly na funkční straně hnědou či hnědozelenou polevu. Lze předpokládat, že dláždění pokrývalo podlahu přízemního podlaží objektu. Cihly odpovídají obdobným exemplářům ve zdivu domu.

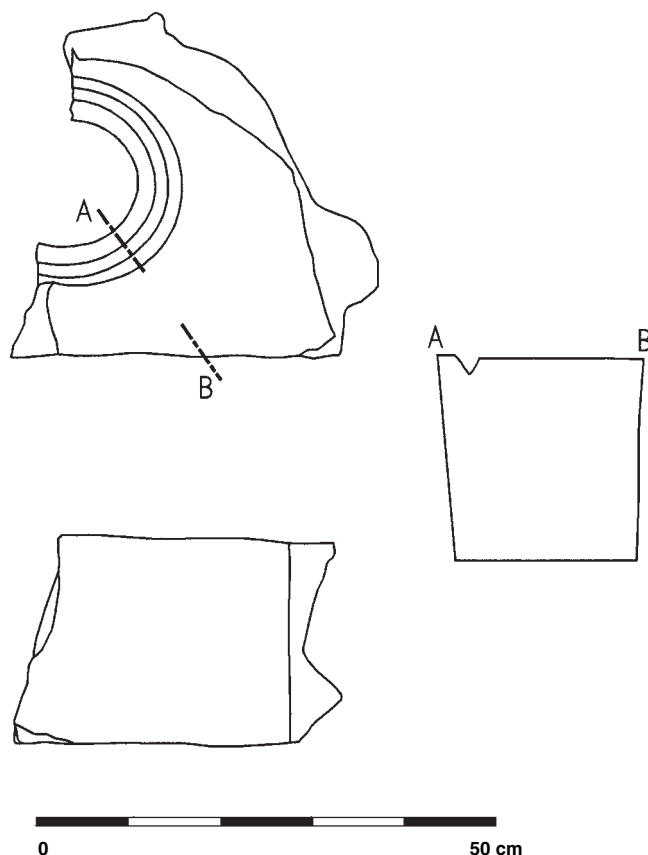
Dle četnosti zlomků v zásypu lze soudit, že keramickou krytinou byla pokryta celá střecha. Vyskytovaly se převážně ploché tašky o síle 1,5 – 2 cm se středovým, výjimečně i okrajovým háčkem na jedné z kratších stran (obr. 6:3). Zlomky korýtkovité stavební keramiky lze snad považovat za zlomky hřebenáčů (obr. 6 : 4). Žádný zlomek nedovoluje rekonstruovat délku tašek, výjimečně zjistitelná šířka dosahovala 20 a 21,5 cm. Cihly, dlaždice i keramická krytina se nevymykají z prostředí obdobných nálezů 13. století získaných při výzkumech brněnských měšťanských parcel, podrobněji ovšem většinou nevyhodnocených (*Holub 2003*), naznačuje vysokou úroveň kultury bydlení zámožných vrstev brněnského obyvatelstva již v průběhu formování institucionálního města.

Pod novověkými úpravami pod novověkou podlahou místnosti jižně průjezdu, a tedy i zkoumané stavby byla zjištěna nepravidelná plocha vypáleného jílů, spočívající na zásypovém souvrství soujámí 520 v úrovni 213, 88 m n. m. Jde nepochybně o pozůstatek topeniště, které se vzhledem

N 1

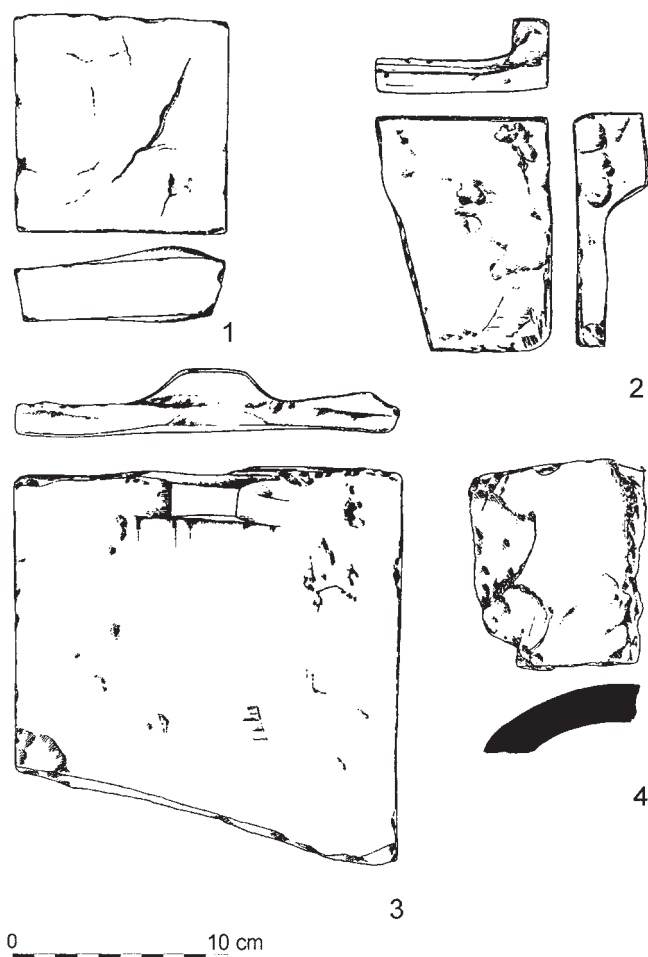

Obr. 4: Brno, Minoritská 1. Nárys N1 západní zdi domu s odkládací nikou (kresba V. Kolařík).

Obr. 5: Brno, Minoritská 1. Púdorys, bokorys a řez podlahovou deskou teplovzdušného topení (kresba V. Kolařík).

k absenci jakýchkoli konstrukčních pozůstatků mohlo nacházet na volné ploše dvora příslušného ke zkoumanému domu. K jeho časovému zařazení lze říci pouze jediné – je mladší, než níže ležící vrstvy 211 a 212 (obr. 7) s nálezy brněnského keramického horizontu II, který klademe do druhé a třetí čtvrtiny 13. století (k diskusi nad datováním brněnské keramiky 13. století naposled *Procházka 2000*, 126, 127).

Obr. 6: Brno, Minoritská 1. Výběr stavební keramiky ze zásypu domu. 1 – dlaždice, 2 – taška s bočním háčkem, 3 – taška se středovým háčkem, 4 – zlomek prejzy či hřebénáče (kresba A. Kretbová).

K OTÁZCE DATOVÁNÍ

Dům byl zapuštěn do zásypů objektů s pecemi č. 520 (512) a 507 (obr. 7, 8; půdorys starších situací např. *Procházka 2000*, 66, obr. 32) s nálezy keramiky domácí tradice tvořící náplň keramického horizontu I. 2. (zhruba první čtvrtina až třetina 13. století; srov. např. *Loskotová – Procházka 1996*; *Procházka 2000*, 126). Svrchní část zásypu soujámí 520 v místnosti 5 jižně domu však mohla vznikat až v průběhu existence domu; náleзовý soubor se svým složením se blíží souboru ze zásypu domu a odpovídá horizontu II (obr. 7, vr. 211, 212). Výkopová jáma obsahující zbytky jižní obvodové zdi domu protíná i tyto vrstvy; to ovšem patrně souvisí až s vytěžováním zdiva po ukončení funkce stavby. Vzhledem k úrovni terénu na počátku 13. století se zdá, že dům byl na této straně zapuštěn do ne zcela zaplněné deprese s vrstvami 206–210. Další upřesnění přináší rozbor vztahu k počátkům minoritského konventu (obr. 1). Pomineme-li legendu o jeho založení Velenem z Boskovic roku 1230, lze první nezpochybnitelnou zprávu položit až k roku 1239, kdy se mezi svědky uvádí „*frater Hermanus et Minores fratres*“ (CDB III/2, 298, č. 221). Z mladších zpráv zaznamenaných barokními prameny lze snad uvěřit údajům o konání provinciální kapituly v prostoru konventu roku 1244 a vysvěcení chrámu roku 1256 (*Eliáš 1986*). Nejstarší zděná část konventu – obdélná budova s ještě ro-

mánskými střílnovitými okny – byla zjištěna ve východní části kvadratury (*Procházka 2000*, 71). V té době byl nepochybně areál velké kvadratury již vyměřen a lze soudit, že zkoumaný dům, který další výstavba ambitu překryla, do aplikovaného klášterního schématu nezapadal. V poslední době se objevil pokus rekonstruovat pojednávanou stavbu do podoby protáhle obdélného objektu, podobnému zmíněné pozdně románské stavbě ve východní části kláštera (*Merta 2001*, 47). Takovému výkladu odporuje především prokázané ukončení podlahy objektu na inkriminované východní straně; dále východněji se do vyšší úrovně dochoval zázyp staršího soujámí 507. Proti souvislosti s minority hovoří i podsklepení stavby. Pokud tedy připustíme možnost, že jde o ranou profánní stavbu z doby utváření institucionálního města, která byla postavena ještě před příchodem mendikantů, muselo by jít o stavbu starší než třicátá léta 13. století. Pravděpodobně však byla minority několik desetiletí využívána.

Časové určení zániku domu upřesňuje především náleзовý soubor v zásypu, který nepřesahuje 2. polovinu, pravděpodobně i třetí čtvrtinu 13. století. Obsahuje již více než dvě třetiny keramiky pokročilých „kolonizačních“ tříd, hrnčičina domácí tradice je již v menšině. Je ovšem obtížné určit, jaké je procento starší příměsi zařaditelné do horizontu I. 1. Další podklady lze opět odvodit ze vztahu k minoritskému konventu. Inkriminovaný dům překrylo jižní i západní rameno ambitu. Pro datování této části konventní zástavby nemáme vzhledem k odsekání profilovaných částí konzol i žebér křížové klenby dostatek stavebně historických podkladů. S výhradou lze přihlídnout k nálezu konzoly, druhotně zazděné v horní části vyzdívký studny v západním křídle kvadratury. Má jehlancový tvar s paprscitou profilací připomínající např. konzoly sedile v průjezdu hradu Špilberka, náležející ještě epoše Přemysla Otakara II. (*Kuthan 1994*, 78). Obvodové zdivo západního křídla porušuje soujámí 517 se zásypy horizontu II; tyto soubory nebyly ještě podrobně zpracovány, nicméně lze je klást nejpozději do 3. čtvrtiny 13. století. V této době se asi stavěla západní část konventu a zanikl popisovaný dům.

ČASOVÝ A PROSTOROVÝ KONTEXT

Typologicky dům zapadá do horizontu nejstarších městských domů v Brně i v dalších lokalitách, vymyká se však svou ranou datací. Časově nejbližší mu stojí jádro Staré radnice v Radnické ulici č. 8. Jde ovšem o neporovnatelně členitější půdorys; jedinou datační oporu představuje žebrová klenba s konzolami v severovýchodní místnosti prvního patra, která vykazuje shody s dílem stavební huti tišnovského kláštera, což dovoluje uvažovat o datování do čtyřicátých či padesátých let 13. století. Objekt není podsklepen, což představuje v brněnském prostředí výjimku. Další relativně starou stavbu by mohl představovat objekt č. 7 na Zelném trhu, kde je v patře snad druhotně osazeno okno datovatelné do druhé čtvrtiny 13. stol. Další archeologicky datované brněnské domy, většinou velmi jednoduchých půdorysů, které představují vždy první fázi zděné zástavby na příslušné parcele, se kladou nejdříve do 2. poloviny 13. století. Jednodílné půdorysy, případně doplněné o úzkou místnost, se ovšem vyskytují již u pražských románských domů (*Samek 1963*, zvl. 177; *Kuthan 1994*, 68–70; *Procházka 2000*, 113–115; *Merta 2001*; *Merta – Peška 2001*;

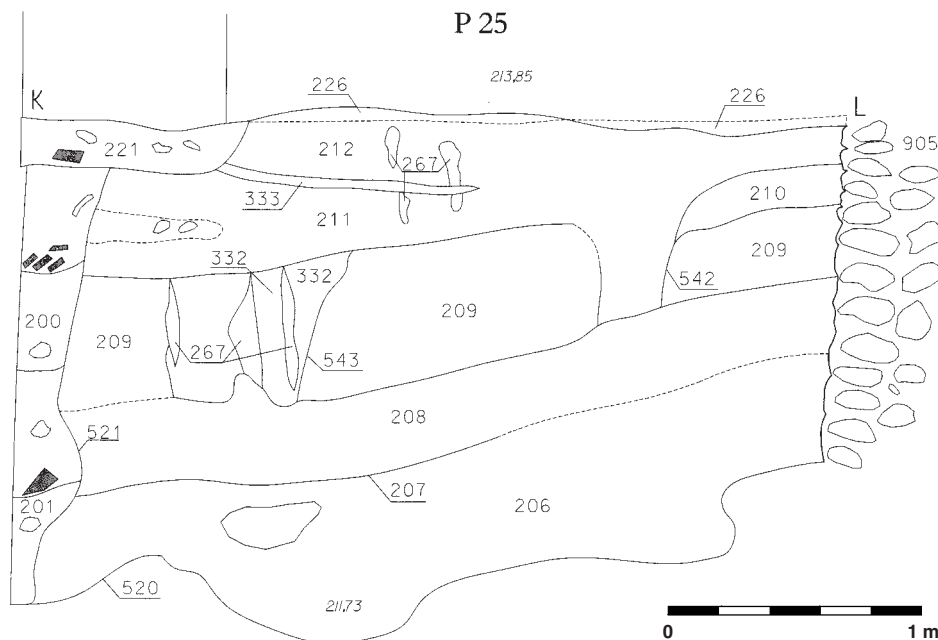
Dragoun – Škabrada – Tryml 2002, např. 77, 83, 332; Chorowska 1994, 8–19 aj.).

Obtížně je řešitelná otázka rozsahu parcely, na které se analyzovaný dům nacházel. Není zcela jisté, že areál pozdějšího kláštera byl již v první čtvrtině 13. stol. parcelován; pokud ano, nacházelo by se soujámí s pece-mi č. 507 a 520 na jednom městišti. Po jejich zániku zaujal tento prostor zmíněný dům, zasunutý cca 2 m hlouběji proti hranici zmíněných starších objektů při komunikaci. Východně stejně orientovaného koutu domu byl zkoumán výsek suterénu dřevohliněného domu (č. 522) zaniklého požárem; keramika v závalu vypálené mazanice drtě spadá ještě do přelomu 13. a 14. stol. Tento objekt stál nejméně 7 m za linií komunikace; v případě stabilní parcelní hranice by musel příslušet rovněž k městišti zděného domu. Následnou fází zástavby zde představuje poněkud mladší zástavba jižní, tzv. malé kvadratury řádového domu, datovatelná dle několika superpozic nejdříve do přelomu 13. a 14. století.

Zkoumaný dům představuje nejstarší relativně dobře datovaný objekt svého druhu v Brně. Poměrně vysoká úroveň bydlení dovoluje uvažovat o příslušníkovi patriciátu resp. meliorátu nejspíše německého původu. Pozornost si zaslouží skutečnost, že stavba vznikla v jižní části historického jádra, kde je doloženo předlokační osídlení 12. století, byť nikoliv v areálu samotného minoritského konventu (Procházka 2000, zvl. 30–44). Dokládá nepochybně brzký počátek restrukturalizace této části někdejší přemyslovské aglomerace nově příchozími „kolonisty“.

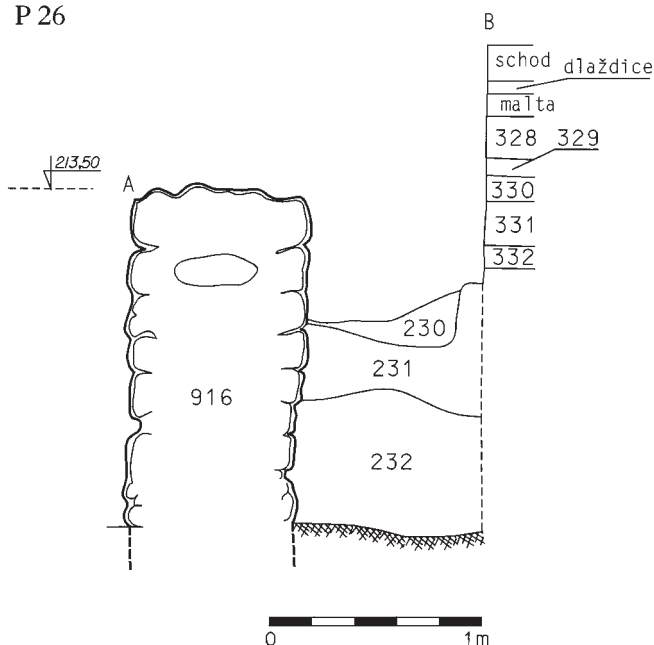
LITERATURA A PRAMENY

- Busko, C. 1995: Średniowieczne piece typu hypocaustum na Śląsku, *Archaeologia historica* Polona 1, 149–183.
 ~ 1997: Neue Öfen vom Typ Hypocaustum in Schlesien, in: *Život v archeologii středověku*, Praha, 101–107.
 CDB: Codex diplomaticus et epistolaris regni Bohemiae III/2, ed. G. Friedrich, Z. Kristen, Praha 1962.
 Dragoun, Z. – Škabrada, J. – Tryml, M. 2002: Románské domy v Praze, Praha – Litomyšl.
 Eliáš, J. 1986: Minoritský klášter v Brně (stavebně historický průzkum), *Archaeologia historica* 11, 313–319.
 Holub, P. 2003: Vyhodnocení náleзовého souboru stavební keramiky z akce Brno, Obchodní galerie Velký špalíček (návrh metodického zpráování), seminární práce, filozofická fakulta MU v Brně, Ústav archeologie a muzeologie, Brno.
 Chorowska, M. 1994: Średniowieczna kamienica mieszczańska we Wrocławiu, Wrocław.
 Kováčik, P. – Merta, D. – Peška, M. 2001: Archeologický výzkum parcely na nám. Svobody č. 8, Zprávy Státního památkového ústavu v Brně 5, 36–43.
 Kuthan, J. 1994: Česká architektura v době posledních Přemyslovců, Vimperk.
 Loskotová, I. – Procházka, R. 1996: Keramik von Brno (Brünn) des 12./13. Jahrhunderts, *Pravěk* NR 6, 199–228.
 Merta, D. 2001: Nejstarší měšťanská kamenná architektura v Brně, Prů-

Obr. 7: Brno, Minoritská 1. Řez P 25 dokládající vztah výkopové jámy domu č. 521 ke staršímu soujámí 520 (kresba V. Kolařík).

P 26

Obr. 8: Brno, Minoritská 1. Řez P 26 západní obvodovou zdí, porušující zástup soujámí 520 (část 512; kresba V. Kolařík).

zkumy památek VIII, 41–58.

- Merta, D. – Peška, M. 2001: K počátkům měšťanské zděné architektury v Brně, *Dějiny staveb* 2001, Plzeň, 110–114.
 Möller, G. 1994: Mittelalterliche Warmluftheizungen in Mecklenburg-Vorpommern, *Wismarer Studien zur Archäologie und Geschichte* 4, 5–7.
 Mrázek, I. 1993: Kamenná tvář Brna, Brno.
 Procházka, R. 1989: Minoritský klášter v zástavbě středověkého Brna, *Archaeologia historica* 14, 131–140.
 ~ 1999: Archeologické výzkumy mendikantských klášterů v Brně, *Praha – nová řada* 8/1998, 277–296.
 ~ 2000: Zrod středověkého města na příkladu Brna (K otázce odrazu společenské změny v archeologických pramenech), *Medievalia archaeologica* 2, 7–158.
 Procházka, R. – Loskotová, I. – 1996: Die Archäologische Erforschung der Bettelordensklöster in Brno, *Beiträge zur Mittelalterarchäologie in Österreich* 12, 251–259.
 Samek, B. 1963: Brněnská radnice, Brno v minulosti a dnes 5, 168–196.

DAS SPÄTROMANISCHE HAUS IM AREAL DES MINORITENKLOSTERS IN BRNO

Bei der von dem unvollzogenen Umbau des Areals des Minoritenklosters in Brno (Brünn) für die Depositorien der Mährischen Galerie initiierten Rettungsgrabung in Jahren 1987–1990 stellte man das Untergeschoß eines Steinhauses fest. Das Objekt befand sich in der ca. 1,5 m Entfernung von der Straßenflucht, hatte den viereckigen Grundriss mit den Maßen $6,4 \times 4,4$ m bei der Mauerstärke 0,6–0,8 m. Die Tiefe der Einsenkung unter das gegenwärtige Gelände bildete ca. 1,9 m. Die Umfassungsmauern wurden nach dem Erlöschen der Funktion des Gebäudes abgetragen. Die am besten erhaltene westliche Wand war mit einer aus den niedrigen Ziegeln mit Maßen $5 \times 12 \times 24$ cm gemauerten Lichtablegenische ausgestattet. An der Nordseite befand sich in der Entfernung 1,1 m außerhalb der vorausgesetzten Umfassungsmauerflucht ein gleichlaufendes 80 cm langes und 60 cm breites Mauerfragment, das jedoch nur in einer Schar Stein erhalten war. Es läßt sich wohl vermuten, es handle sich entweder um einen Rest einer viereckigen Vorhalle, möglicherweise für eine Treppe, oder eher von einem Rest nach einem Eingangshals. Sonst ließ es sich kein anderer Eingangsbeweis feststellen, theoretisch möge er sich an der nicht erforschten Ostseite befinden haben. Im Fußboden stellte man drei Pflostengruben fest, an der Oberfläche befanden sich zwei Estrichreste von den wohl zum Temperieren der Innenräume dienenden Feuerstellen. Auf dem Fußboden lagen auch zwei Bruchstücke von Krinoidkalksteinplatten mit runden Öffnungen, die ursprünglich Teil des Fußbodens über der Warmluftheizung gebildet hatten; ihre ursprüngliche Stelle blieb jedoch unbekannt. Die Kellerzuschüttung bestand aus dem mehr oder weniger mit der Erde vermischten Bauschutt mit einer Menge Bruchstücke von Dach-, Pflaster- oder Mauerziegeln; der zahlreiche Keramikbefund läßt die Datierung in die 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts zu. Der Bau griff in ein älteres Grubensystem mit der Keramik des ersten Drittels des 13. Jahrhunderts; er ist zweifellos älteren Ursprungs als das Minoritenkloster mit seinen Anfängen in den 30. Jahren des 13. Jahrhunderts, womit noch romanische Bauelemente des ältesten länglichen Gebäudes an der Ostseite im Einklang sind. Typologisch gehört das Haus zur Gruppe der ältesten Stadthäuser Brünns sowie anderer Lokalitäten, aus der es sich mit seiner frühen Datierung ausschließt. Andere archäologisch datierte Brünner Häuser über den überwiegend sehr einfachen Grundrissen, die immer die erste Phase der gemauerten Bebauung jener Parzelle bildeten, setzt man am frühesten in die 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts. Die Frage nach der Größe des Grundstücks, auf dem sich das analysierte Haus befand, ist schwierig lösbar. Vielleicht gehörte dazu das Untergeschoß des östlich vom steinernen Hauskern befindlichen Holz-Erdehauses (Nr. 522) an.

Das erforschte Haus stellt das älteste verhältnismäßig gut datierte Objekt dieser Art in Brno dar. Überlegt man vom Bauherrn, es läßt sich der Zusammenhang mit der Besiedlungsrestrukturierung in der südlichen, ursprünglich mit der slawischen Bevölkerung bewohnten Partie der entstehenden Stadt in Betracht nehmen, es mag sich wohl um ein Mitglied des Patriziats, bzw. Meliorats am ehesten deutschen Ursprungs gehandelt haben. Mit der Baugestalt schließt sich das erforschte Haus nicht aus dem Milieu der frühbürgerlichen Bauten Brünns aus; Analogien findet man z. B. unter den romanischen Häusern in Prag.

ABBILDUNGEN

Abb. 1: Brno, Minoritská (Minoriten-) G. 1. Romanisches Haus (A) im Verhältnis zur ältesten Bebauung des Konventsgrundstücks (Zeichnung V. Kolařík).

Abb. 2: Brno, Minoritská G. 1. Romanisches Haus, Grundriss (Zeichnung V. Kolařík).

Abb. 3: Brno, Minoritská G. 1. Romanisches Haus, Ansicht der Westwand mit der Ablegenische (Foto M. Havelka).

Abb. 4: Brno, Minoritská G. 1. Romanisches Haus, Aufriss N1 der Westwand mit der Ablegenische (Zeichnung V. Kolařík).

Abb. 5: Brno, Minoritská G. 1. Romanisches Haus, Grund-, Aufriss und Durchschnit der Fußbodenplatte der Warmluftheizung (Zeichnung V. Kolařík).

Abb. 6: Brno, Minoritská G. 1. Backsteinauswahl von der Zuschüttung des Hauses. 1 – Pflasterziegel, 2 – Dachziegel mit dem Seitenhaken, 3 – Dachziegel mit dem Mittelhaken, 4 – Bruchstück vom Mönch-Nonne- oder Dachfirstziegel (Zeichnung A. Krechlerová).

Abb. 7: Brno, Minoritská G. 1. Der die Beziehung zwischen der Baugrube

des Hauses Nr. 521 und dem älteren Grubensystem (Nr. 520) belegende Schnitt P25 (Zeichnung V. Kolařík).

Abb. 8: Brno, Minoritská G. 1. Schnitt P26 durch die westliche, in das Grubensystem 520 eingreifende Umfassungsmauer (Teil 512; Zeichnung V. Kolařík).

(Übersetzung J. Noll)

MONS CALVUS U ČESKÉ LÍPY, POUSTEVNA S KAPLÍ NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE

KAMIL PODROUŽEK

Poustevnu s kaplí Nejsvětější Trojice, Panny Marie a morových patronů sv. Rocha, sv. Šebestiána, sv. Rozálie založili v roce 1714 na vrchu Mons Calvus (297 m n. m.), západně od České Lípy, českolipští měšťané, barvíř látek Gabriel Patz a městský chirurg Julius František Malzer. Pohnutky k založení kaple uvedl ve své žádosti litoměřickému biskupství barvíř Gabriel Patz.

Ten původně vlastnil prosperující dílnu v Kaprově ulici na Starém Městě pražském. V březnu roku 1713 ale vypukl v Praze mor, během něhož zemřelo v Patzově domě 22 osob. Morová nákaza, která zachvátila i dobytek, se stupňovala zejména v letních měsících a trvala až do února 1714. V Čechách zemřelo za jedenáct měsíců na 50 000 lidí, z toho v Praze 13 000. Na podzim 1713 se Patz rozhodl odejít se svou dvanáctičlennou rodinou do České Lípy, odkud pocházel. Do města, které se chránilo před morovou nákazou, však nebyli vpuštěni. Českolipští měli dosud v živé paměti morovou ránu, která město postihla v roce 1680 a vyžádala si na 520 obětí. Na ně upomínal morový sloup Nejsvětější Trojice a morových patronů, vystavěný v roce 1681 na náměstí J. Ch. Urlichem ze Žitavy.

Obr. 1: Výřez mapy Litoměřického kraje od Petra Franze z roku 1802.